

Information

– särskilt förordnat förmyndarskap

När behövs en särskilt förordnad förmyndare?

Alla som är under 18 år måste ha en förmyndare. Föräldrar är vanligen barnets vårdnadshavare. Vårdnadshavare är i regel också barnets förmyndare. Detta gäller även särskilt förordnade vårdnadshavare.

Vårdnadshavaren, även en förordnad vårdnadshavare, företräder barnet i dess personliga angelägenheter. Som förmyndare ansvarar vårdnadshavaren också för barnets ekonomiska angelägenheter och i sådant som inte finns reglerat. Tingsrätten kan dock besluta att en annan person skall ansvara för barnets ekonomiska angelägenheter. Det betyder att det kan finnas två eller flera som ansvarar för barnet och att ansvaret kan delas upp mellan dessa i en vårdnadsdel och i en förmyndarskapsdel.

Det förekommer att en vårdnadshavare inte kan vara förmyndare. Ett exempel är en underårig vårdnadshavare. Denne kan inte vara förmyndare. En vårdnadshavare som får ett förvaltarskap enligt 11 kap. 7 § föräldrabalken förordnat för sig, förlorar också automatiskt förmyndarskapet. I dessa fall ska en förmyndare förordnas särskilt.

Det kan också finnas anledning att i andra situationer förordna en förmyndare. När föräldrarna eller den förordnade vårdnadshavaren inte har tillräckliga kunskaper för att kunna förvalta den underåriges ekonomi och företräda den underåriga i dessa angelägenheter, kan en förmyndare förordnas att ansvara för detta. Ett annat skäl är när det finns jävssituationer eller att sådana kan uppstå, särskilt om den underåriga bor hos den förordnade vårdnadshavaren.

Uppdraget som särskilt förordnad förmyndare

Som särskilt förordnad förmyndare får du ett sk registerutdrag om ställföreträderskap från överförmyndarnämnden. Du bör i den utsträckning som är lämplig omgående informera banker, posten, skattemyndigheten, försäkringskassan, socialtjänsten o.s.v. om att du är förordnad som förmyndare genom att ge en kopia av registerutdraget eller förordnandet.

Av registerutdraget framgår att du är förmyndare för den underåriga. En förmyndare ska förvalta den underåriges tillgångar och företräda den underåriga i angelägenheter som rör tillgångarna. Även i övrigt företräder förmyndaren den underåriga när detta inte enligt lag ska göras av någon annan (i frågor om vård och omsorg är dock i regel vårdnadshavaren som agerar ställföreträdare). Ibland sammanfaller uppdraget som vårdnadshavare och förmyndare.

Södertälje kommun, särskilt förordnat förmyndarskap

Om du endast är förmyndare ingår det inte i ditt uppdrag att företräda den underårige i vårdnadshavares ställe. För det fall du särskilt förordnats till vårdnadshavare och därigenom också blivit förmyndare för den underårige, är det i allmänhet tillräckligt att du visar upp personbevis från skatteverket.

För att underlätta egendomsförvaltningen bör du så snart som möjligt kontakta den underårige, dennes anhöriga och andra personer som känner till någonting om den underåriges ekonomiska förhållanden.

Närmare om den underåriges ekonomiska angelägenheter

När det gäller den underåriges ekonomiska förhållanden ankommer det på förmyndaren att sörja för att eventuella tillgångar som den underårige har förvaltas på ett säkert och bra sätt. Förmyndaren ska i detta avseende företräda den underårige vid öppnandet av bankkonto och hjälpa till vid köp av varor som inte täcks av den underåriges fickpengar, t.ex. dyrare kläder och elektronikvaror. En underårig som har fyllt 16 år får emellertid själv förfoga över vad han eller hon har förvärvat genom eget arbete. För personer som snart blir 18 år kan det bli aktuellt att företräda den underårige vid tecknandet av hyreskontrakt för bostadslägenhet. Vidare ankommer det på förmyndaren att hjälpa till med att ansöka om olika former av ekonomiska bidrag, t.ex. studiebidrag. Skulle den underårige hamna i en rättslig tvist företräds denne i de flesta fall av förmyndaren. Rör tvisten t.ex. egendom som en underårig har förvärvat genom eget arbete får han eller hon dock själv föra talan. För det fall den underårige företräds av förmyndaren i en tvist ankommer det på denne att bl.a. ta ställning till om ett juridiskt biträde ska anlitas.

Spärrade bankkonton

Har den underårige kontanter som inte omedelbart behöver användas ska de göras räntebärande genom att sättas in hos bank. Vidare gäller att den underåriges bankkonton ska vara spärrade för uttag av den särskilt förordnade förmyndaren (s k överförmyndarspär). Undantag från spärrat konto kan och bör göras om medel av mindre slag behöver hållas tillgängliga för löpande levnadsomkostnader på ett transaktionskonto. Övriga konton ska därför spärras, vilket du som förmyndare med uppvisande av registerutdraget begär direkt hos banken. Bevis om spärrat konto ska därefter omgående sändas till överförmyndarnämnden. Användning av spärrade medel får sedan begäras skriftligen hos överförmyndarnämnden. Normalt ger överförmyndarnämnden sitt tillstånd, om skälen för uttaget kan anses godtagbara. Den särskilt förordnade förmyndaren får i sådant fall ett särskilt dokument (s k uttagsmedgivande), som denne får visa upp för banken.

Årsredovisningar

Din första redovisning till överförmyndarnämnden är att upprätta en *förteckning* över den underåriges tillgångar och skulder. Förteckningen intygas på heder och samvete och är utgångspunkten för årsräkningen. Därefter ska du redovisa förvaltningen av den underåriges egendom före den 1 mars varje år till överförmyndarnämnden. En särskild blankett för detta ändamål kommer att sändas till dig vid nästa årsskifte, om inte särskilda skäl föranleder att du befrias din skyldighet att lämna sådan redovisning. Vid eventuell befrielse från redovisningsplikten kommer du att få ett särskilt beslut från överförmyndarnämnden.

Påbörja uppdraget

- Underrätta banker och försäkringskassan om ditt uppdrag genom att visa upp ditt registerutdrag från överförmyndarnämnden.
- Utred den underåriges ekonomi. Tala med den underårige, anhöriga och andra personer som känner till den underåriges ekonomiska förhållanden. *Skatteverket* kan ha uppgifter om den underåriges bankkonton. Hos *kronofogdemyndigheten* finns uppgifter om den underårige har registrerats för skulder. *Försäkringskassan* och *pensionsmyndigheten* kan lämna upplysningar om vilka stöd och ersättningar som den underårige har och om barnpension finns.
- Om den underårige är delägare i ett dödsbo ska bouppteckning göras och bouppteckning förrättas om lämnas in till Skatteverket för registrering, alternativt ska en dödsboanmälan göras till arbets- och familjestödsförvaltningens dödsboenhet.
- Den underåriges inkomster och tillgångar ska hållas åtskilda från förmyndarens och andra personers ekonomi. Sammanblandning är inte tillåtet.
- Förmyndaren ska föra löpande räkenskaper över alla transaktioner. Ett bokföringsprogram är en bra grund för årsredovisningen och ger en ständig överblick över den underåriges ekonomi. Håll ordning på alla handlingar och uppgifter om den underårige.
- Se till att den underåriges konton är spärrade för uttag av förmyndaren utan överförmyndarnämndens tillstånd (s k överförmyndarspär).

Inkomster

Förordnad förmyndare ska öppna ett bankkonto *i den underåriges namn*, om *barnpension* (efterlevandepension) ska utbetalas till den underårige. Detta konto ska automatiskt spärras av banken mot uttag av förmyndaren utan överförmyndarnämndens tillstånd, om inte förmyndaren gjort förbehåll om dispositionsrätt utan överförmyndarnämndens tillstånd.

Barnbidrag, försörjningsstöd, underhållsstöd m.m.

Barnbidrag, försörjningsstöd eller underhållsstöd är ett direkt stöd till familjen där den underårige bor. Sådana bidrag eller stöd är således ingen inkomst för den underårige och ska därför heller inte redovisas av förmyndaren. Dessa ekonomiska frågor är ett ansvar för vårdnadshavaren.

Utgifter

Vårdnadshavaren är den som har ett försörjningsansvar för den underårige och ska se till att den underårige får omvårdnad, trygghet, utbildning och fostran. Förmyndaren har endast hand om barnets egendom och större ekonomiska angelägenheter. Ibland kan frågor uppkomma om vad barnets pengar ska användas till.

I lagtexten framgår att den underåriges medel *i skälighets omfattning* ska användas för den underåriges uppehälle, utbildning eller nytta i övrigt (försörjning). Förmyndaren bestämmer som huvudregel hur den underåriges medel ska användas. Barnpension är i första hand till för

Södertälje kommun, särskilt förordnat förmyndarskap

den underåriges uppehälle. Om den underåriga behöver ta ut pengar från sitt sparade kapital är det förmyndaren som ansöka om uttag hos överförmyndarnämnden.

Tillgångar

De medel som inte behövs för uppehälle, utbildning eller den underåriges nytta i övrigt ska placeras så att tillräcklig trygghet finns för deras bestånd och så att de ger skälig avkastning. Även här ska bankkonton eller motsvarande vara spärrade för förmyndarens uttag utan överförmyndarnämndens tillstånd.

Samtycke till förvaltningsåtgärder

Förmyndaren utövar sitt uppdrag självständigt gentemot nämnden, dvs. det är i de allra flesta fall upp till förmyndaren att själv avgöra om viss åtgärd är lämplig eller olämplig. Överförmyndarnämndens samtycke krävs dock till vissa åtgärder, t.ex. köp av aktier och kapitalförsäkring, köp, försäljning, inteckning av fast egendom eller tomträtt, köp eller försäljning av bostadsrätt, lån för den underåriges räkning, utlåning av den underåriges medel m.m. Ta kontakt med överförmyndarenheten för mer information i dessa frågor.

Ett barn som har fyllt 16 år ska ges tillfälle att yttra sig över viktigare beslut.

Boutredning, bouppteckning och arvskifte

Förmyndare ska inhämta överförmyndarnämndens samtycke till egendomsfördelning i arvskifte eller till avtal om sammanlevnad i oskiftat dödsbo. Likaså ska samtycke inhämtas till rättshandling i dödsboförvaltningen för åtgärder enligt punkterna ovan. Kontrollera också särskilt om den underåriga har rätt till försäkringsersättningar med anledning av dödsfall, t.ex. i egenskap av efterlevande eller förmånstagare.

Arvode

Uppdraget som särskilt förordnad förmyndare enligt föräldrabalken vilar i huvudsak på ideell grund. Som ställföreträdare har du dock rätt till skäligt arvode och ersättning för utgifter som varit skäligen påkallade med anledning av uppdraget. Arvode och ersättning för utgifter begär du i första hand en gång per år i samband med den ekonomiska redovisningen. På förfrågan lämnar överförmyndarnämnden närmare upplysningar om arvodessättningen. Arvodet betalas ut *endast för förmyndarskapsdelen* och tas i regel ur den underåriges medel.

Överförmyndarnämndens tillsyn

Överförmyndarnämnden ska enligt lag utöva tillsyn över din verksamhet som särskilt förordnad förmyndare. Det är alltså främst din förvaltning av den underåriges ekonomiska angelägenheter som överförmyndarnämnden har att kontrollera. En förmyndare ska omsorgsfullt fullgöra sina skyldigheter och alltid handla på det sätt som bäst gagnar den underåriga. Vidare gäller att den underåriges medel i skälig omfattning ska användas för hans eller hennes uppehälle, utbildning och nytta i övrigt. De medel som inte används för sådana ändamål ska placeras så att tillräcklig trygghet finns för deras bestånd och så att de ger skälig avkastning. Förmyndare är också enligt lag skyldiga att föra räkenskaper över sin förvaltning och göra anteckningar om sina åtgärder i övrigt.